

LBRIS

We know
books

JOHN DOS PASSOS

S.U.A.

PARALELA 42

Traducere din limba engleză
de Radu Lupan

ART

S.U.A. 5

Paralela 42

Actualități I 11
Camera obscură (1) 14
Mac 15
Camera obscură (2) 22
Mac 23
Actualități II 35
Camera obscură (3) 37
Cel care iubea umanitatea 38
Camera obscură (4) 41
Mac 42
Actualități III 71
Camera obscură (5) 72
Actualități IV 74
Camera obscură (6) 76
Actualități V 77
Mac 77
Actualități VI 102
Camera obscură (7) 103
Vrăjitorul plantelor 104

Actualități VII	107
<i>Camera obscură (8)</i>	108
<i>Mac</i>	109
<i>Camera obscură (9)</i>	117
<i>Big Bill</i>	117
<i>Camera obscură (10)</i>	121
<i>Mac</i>	122
Actualități VIII	134
<i>Camera obscură (11)</i>	135
Actualități IX	137
<i>Mac</i>	138
<i>Camera obscură (12)</i>	159
Actualități X	160
<i>Camera obscură (13)</i>	162
<i>Janey</i>	163
<i>Camera obscură (14)</i>	179
Actualități XI	181
<i>Janey</i>	183
<i>Camera obscură (15)</i>	201
Actualități XII	204
<i>Flăcăul orator din Platte</i>	206
<i>Camera obscură (16)</i>	210
<i>J. Ward Moorehouse</i>	211
<i>Camera obscură (17)</i>	249
Actualități XIII	251
<i>Eleanor Stoddard</i>	252
<i>Camera obscură (18)</i>	269
<i>Eleanor Stoddard</i>	270
<i>Camera obscură (19)</i>	286
Actualități XIV	288
<i>Împăratul Mării Caraibilor</i>	290
<i>Camera obscură (20)</i>	294

<i>J. Ward Moorehouse</i>	295
<i>Camera obscură (21)</i>	311
Actualități XV	314
<i>Prințul Păcii</i>	316
<i>Camera obscură (22)</i>	317
<i>J. Ward Moorehouse</i>	318
Actualități XVI	327
<i>Camera obscură (23)</i>	328
<i>Eleanor Stoddard</i>	329
<i>Camera obscură (24)</i>	337
<i>Janey</i>	338
<i>Vrăjitorul electric</i>	352
<i>Camera obscură (25)</i>	357
Actualități XVII	359
<i>Mac</i>	360
<i>Proteus</i>	384
<i>Janey</i>	388
<i>Camera obscură (26)</i>	410
Actualități XVIII	412
<i>Eleanor Stoddard</i>	413
Actualități XIX	425
<i>Camera obscură (27)</i>	426
<i>Bob Luptătorul</i>	428
<i>Charley Anderson</i>	432

Tânărul merge repede, neînsoțit, prin mulțimea care se rărește pe străzile în noapte; picioarele au obosit de atâtea ore de mers pe jos; ochii privesc lacomi calda rotunjime a fețelor, căutând un răspuns în licărirea ochilor, un gest al capului, o ridicare a umărului, cum se întind și se strâng mâinile; sângele zvâcnește de dorințe; mintea e un stup de speranțe zumzâind usturător; mușchii se încordează dureros așteptând să cunoască tot felul de munci: târnă-copul constructorului de drumuri, munca la lopată, îndemânarea pescarului la cârlig când trage volocul lunecos în dâra vasului care se leagănă, balansul brațului de nituitor când bate nitul încălzit până la incandescență, înceata și priceputa apăsare a mecanicului pe manetă, efortul întregului trup al fermierului când, strigând la catâri, scoate plugul din brazdă. Tânărul merge neînsoțit, căutând prin mulțime cu ochi lacomi, cu urechi lacome, încordat să audă, neînsoțit, singur.

Străzile sunt pustii. Oamenii s-au înghesuit în metrouri, s-au urcat în tramvaie și autobuze; în gări s-au grăbit să ia trenurile suburbane, au pătruns în case și locuințe, au urcat cu liftul în blocuri. Într-o vitrină, doi decoratori livizi, în cămașă aranjează un manechin de fată îmbrăcat într-o rochie roșie, la un colț de stradă sudori cu masca pe față se apleacă printre jerbe de flăcări albastre și repară șinele de tramvai, câțiva vagabonzi beți trec târșându-și picioarele, un trecător trist se agită sub un felinar. Dinspre fluviu se

aud șuieratul adânc și huruitul unui vapor care pleacă din docuri. Sirena unui remorcher țipă undeva departe.

Tânărul merge neînsoțit, repede, dar nu de ajuns de repede, departe, dar nu de ajuns de departe (fețele alunecă și dispar, discuțiile se sting în cuvinte risipite, pașii se aud mai slab pe alei); trebuie să prindă ultimul metrou, tramvai, autobuz, să fugă pe pasarelele tuturor vapoarelor, să se înregistreze la toate hotelurile, să lucreze în orașe, să răspundă la anunțurile cu oferte de serviciu, să învețe meserii, să se angajeze în diferite munci, să locuiască în toate pensiunile; să doarmă în toate paturile. Un pat nu-i de ajuns, o slujbă nu-i de ajuns, o viață nu-i de ajuns. Noaptea, cu capul plin de poftă, merge neînsoțit, singur.

Nicio slujbă, nicio femeie, nicio casă, niciun oraș.

Numai urechile gata să prindă orice vorbă nu sunt singure; urechile stau încordate, prinse strâns de lianele cuvintelor orânduite în expresii, de întorsătura unei glume, de îngânarea unei povestiri care abia se mai aude, de repezeala morocânoasă a unei propoziții; liane agățătoare ale vorbirii se răsucesc printre blocurile orașului, se întind peste străzi, răsar de-a lungul bulevardelor largi pline de parcuri, aleargă împreună cu camioanele care pleacă în lungile lor curse de noapte pe șoselele zgomotoase, șoptesc pe drumurile nisipoase mai puțin umblate de pe lângă fermele prăpădite, legând între ele orașe și stații de benzină, turnurile, vasele, avioanele care-și caută drumul pe căile văzduhului; cuvintele strigă în pășunile de munte, sunt purtate încetișor la vale pe râuri care se lărgesc către mare și către plajele cufundate în tăcere.

Nu în lungile plimbări prin mulțimile care se îmbulzeau noaptea se simțea el mai puțin singur, sau în tabăra de instrucție de la Allentown, sau ziua în docurile din Seattle, sau în nopțile fierbinți de vară din copilărie în umezeala

pustie a Washingtonului, sau în mesele luate pe Market Street, sau în înotul în largul stâncilor roșii din San Diego, sau în patul plin de purici din New Orleans, sau în vântul rece și tăios dinspre lac, sau privind fețele cenușii care tremură în hurelul motoarelor de pe strada de sub Michigan Avenue, sau în vagoanele pentru fumători ale trenurilor rapide, sau mergând pe jos prin țară, sau călărind prin defileurile munților golași, sau noaptea fără sac de dormit printre urmele de urși înghețate din Yellowstone, sau coborând cu barca pe Quinipiac;

ci ascultând cuvintele mamei care-i vorbea despre vremurile de altădată, ale tatălui vorbindu-i despre vremea când era copil, poveștile glumețe ale unchilor, minciunile spuse de copii la școală, palavrele omului cu simbrie, basmele pifanilor spuse după stingere;

era graiul care îi rămânea în urechi, legătura care-i zvâcnea în sânge; S.U.A.

S.U.A. e o felie dintr-un continent. S.U.A. e un grup de societăți anonime, câteva uniuni de syndicate, un corp de legi legate în piele de vițel, o rețea de radio, un lanț de cinematografe, o coloană de cote de bursă șterse și scrise iar pe o tablă neagră de un băiat de la telegraf, o bibliotecă publică plină de ziare vechi și de cărți de istorie cu paginile cu colțurile îndoite și cu semne de protest mângălite cu creionul pe margini. S.U.A. e cea mai mare vale din lume mărginită de munți și de dealuri. S.U.A. e un grup de oficiali cu gura mare și cu prea multe conturi la bancă. S.U.A. e o grămadă de oameni îngropați în uniformă în cimitirul Arlington. S.U.A. sunt literele de la sfârșitul unei adrese când ești departe de casă. Dar mai cu seamă S.U.A. e graiul poporului.

LBRIS

We know
books

Paralela 42

*Acel neam de oameni liberi
Sus pe creastă atacau
Într-acolo răsculații
Până la moarte se băteau¹*

SFÂRȘITUL SECOLULUI ÎN CAPITALĂ

Generalul Miles² într-o uniformă strălucitoare, călare pe un armăsar focos atrăgea privirile tuturor, mai ales că bidiviul lui era foarte neliniștit. În clipa în care fanfara trecea prin fața generalului comandant, calul se ridică pe picioarele dinapoi și se înalță ca o lumânare. În aceeași clipă generalul Miles trase de frâul animalului înapoi și-i înfipse pîntenii în coaste, încercând să-și astâmpere calul, care, spre groaza spectatorilor, căzu pe spate peste generalul comandant. Spre marea bucurie a celor de față, generalul Miles nu fu rănit, în schimb, de pe coastele calului pielea fu jupuită pe o mare întindere. Mantaua generalului Miles se acoperi toată de praf și între umeri se ivi o ruptură de două degete. Fără să mai aștepte să vină cineva să-i scuture praful de pe haine, generalul Miles încălecă

¹ Versuri din cântecul „There’s Many a Man Been Murdered in Luzon“.

² Miles Nelson Appleton (1839-1925) – general american. A luptat în războiul civil din 1861 de partea Federalilor, a înăbușit revoltele triburilor indiene și a condus operațiunile militare în războiul cu Spania din 1898.

din nou și trecu în revistă trupele ca și cum întâmplarea ar fi fost ceva obișnuit.

Firește că incidentul atrase atenția mulțimii și astfel se observă că generalul comandant nu-și îngăduia să lase niciun drapel să treacă prin fața lui fără să se descopere și fără să rămână așa până când steagul dispărea.

*Și bravul căpitan în fruntea
Companiei de zor lupta
Și adevărat soldat
De gloanțe nici că îi păsa.*

AUTORITĂȚILE HABAR N-AU CE SE-NTÂMPLĂ ÎN LUMEA INTERLOPĂ

Funcționarii serviciului sanitar îndreaptă apele fluviului Chicago spre canalele colectoare LACUL MICHIGAN DĂ MÂNA CU PĂRINTELE APELOR concursul canarilor cântăreți organizat de *Züchterverein*¹-ul german s-a deschis lupta pentru bimetalism în proporție de 16 la 1 nu a fost pierdută, declară Bryan²

ENGLEZII BĂTUȚI LA MAFEKING³

Și mulți oameni au fost uciși în Luzon

VOR CA INSULELE SĂ LE APARTINĂ PE VECI

Clubul din Hamilton ascultă orațiunea fostului Congressman Posey din Indiana

¹ Asociația crescătorilor.

² William Jennings Bryan (1860-1925) – renumit om politic american.

³ Oraș în Bechuanaland, protectorat al Uniunii Sud-Africane. A fost asediat de buri în Războiul Anglo-Bur din 1899-1900. Apărarea a fost comandată de colonelul Baden-Powell și eliberarea de către colonelul Plumer.

NOUL SECOL PRIMIT CU ZARVĂ
SINDICATELE SALUTĂ NOUL SECOL
RELIGIILE SALUTĂ NOUL SECOL

Di McKinley¹ lucrează de zor în biroul său încă de la începutul anului

NAȚIUNEA SALUTĂ ZORILE SECOLULUI

Răspunzând urării: *Hail* Columbia! fostul președinte Benjamin Harrison a spus printre altele, la banchetul clubului Columbia din Indianapolis, Indiana: Nu aş vrea să mă ridic împotriva expansiunii teritoriale aici, sau oriunde altundeva, dar eu nu consider astăzi, așa cum fac unii, expansiunea teritorială drept cea mai sigură și mai atrăgătoare cale de dezvoltare națională. Datorită avantajelor unei ieftine și bogate producții de cărbune și fier, unei enorme supraproducții de produse alimentare și ingeniozității și economiei în producție, am întrecut astăzi primele și cele mai mari națiuni colonizatoare.

Scandal în lumea bună: Tineretele fete au dansat cu polițiști.

Și mulți oameni au fost uciși în Luzon și Mindanao²

FEMEI DE MORAVURI UȘOARE ASALTATE
LA NEW JERSEY

Una din litografiile vedetei din fruntea procesiunii o prezenta într-un costum mai sumar decât costumele de baie din Atlantic City, șezând pe o sobă încinsă; într-o mână

¹ William McKinley (1843-1901) – cel de-al douăzeci și cincilea președinte al Statelor Unite; a fost ucis de un anarhist.

² Insula cea mai mare din arhipelagul Filipine; aici a debarcat Magellan în 1521, iar în 1566 spaniolii au pus stăpânire pe întreg arhipelagul. În urma războiului din 1898-1901, Spania a pierdut Filipinele care au trecut în stăpânirea S.U.A.

ținea un pahar de vin plin ochi, în cealaltă panglicile la care era înhămată o pereche de homari care se târau.

*Și mulți oameni au fost uciși în Luzon
și Mindanao
și în Samar*

Răspunzând toastului închinat celui de „Al Douăzecilea Secol“ senatorul Albert J. Beveridge spunea printre altele: *Cel de-al Douăzecilea Secol va fi american. Gândirea americană îl va domina. Progresul american îi va da culoare și sens. Faptele americanilor îl vor face celebru.*

Civilizația nu va lăsa niciodată din mână Shanghai-ul. Civilizația nu va pleca niciodată din Hong Kong. Porțile Pekinului nu vor mai fi niciodată închise în fața metodelor omului modern. Renașterea lumii, atât materială, cât și morală, a început și revoluțiile nu dau niciodată înapoi.

*Și mulți oameni de treabă au fost uciși în Filipine
Și-și dorm somnul de veci în gropile stinghere*

Camera obscură (1)

Când mergi pe stradă trebuie să pășești întotdeauna cu grijă pe caldarâm ca să nu calci firele lucitoare și temătoare ale ierbii e mai ușor dacă te ții de mâna mamei și te sprijini de ea pentru că în felul acesta poți ridica mai sus călcâiul dar când mergi repede trebuie să calci mult prea multe fire de iarbă și sărmanele și rănitele lame verzi se chircesc sub picioarele tale poate că din pricina asta oamenii sunt atât de mânioși și ne urmăresc amenințând cu pumnul azvârlă cu pietre oamenii mari azvârlă cu pietre Ea merge repede și acum alergăm pantofii cu vârf ascuțit călcând strivitele fire

de iarbă care ies de sub faldurile unduietoare ale rochiei de stofă cafenie Englander o piatră zăngăne pe caldarâm

Mai repede dragă mai repede la debitant în prăvălie e liniște oamenii mînioși rămân pe afară și nu pot intra
non nein nicht englander americanisch americanin Hoch Amerika Vive L'Amérique Ea râde Dragul meu chiar m-au înspăimântat

război în Veldt¹ Kruger² Bloemfontein³ Ladysmith și regina Victoria o doamnă bătrână cu bonetă de dantelă pe cap au trimis de Crăciun ciocolată soldaților

sub tejghea e întuneric și doamna drăguța doamnă olandeză care îi iubește pe americani și are prieteni la Trenton îți arată cărți poștale ilustrate care strălucesc în întuneric hoteluri și palate frumoase *O que c'est beau schön prittie⁴ prittie* și clarul de lună care tremură tremura în apă sub pod și micile *réverbères* sunt aprinse în întuneric sub tejghea și micile ferestre ale hotelurilor din preajma portului

Oh, que c'est beau la lune⁵

și luna plină.

Mac

Când vântul bătea dinspre fabricile de argintărie de peste râu, în casa cenușie de lemn unde locuiau patru familii și unde se născuse Fainy McCreary aerul devenea

¹ Denumirea platourilor din Africa de Sud.

² J.S. Paul Kruger (1825-1904) – președinte al Republicii Sudafricane.

³ Oraș în Uniunea Sud-Africană.

⁴ Transcriere a pronunției defectuoase a cuvântului englezesc *pretty* (drăguț).

⁵ Oh, ce frumoasă este luna (fr.).